

Събраните в настоящия брой текстове са резултат от малък научен форум, проведен през юни 2022 година под наслов „Литературни метаморфози – между живота и текста“. Обединихме се около идеята, че литературата има отношение към това, което обичайно се нарича реалност, т. е. че тя (въз)действа извън собствено литературното поле и флуидните граници на художествената условност. Към първоначалното ядро от текстове се присъединиха по-късно други, които си позволяваме да привлечем под тази обща рамка, тъй като намираме, че те също споделят схващането за активната, перформативна роля на литературата в света. Без да пренебрегваме идеята за автономия на литературната творба, изследваме напрегнатите граници на литературното; местата, където литературата и науката за нея се разтварят към други области, полета, сфери на човешка (а може би и нечовешка) активност. Интерференциите на литературата с нейния *друг* или *множество други*, са червената нишка, която свързва иначе толкова разнообразните и различни изследователски подходи. Понякога по-директно, друг път по-завоалирано, те разкриват симптомите, точките на напрежение, конфликтите, но и седиментациите в отношението творба – реалност. Ако бъдат четени заедно, тези, на пръв поглед безкрайно различни, текстове съгъстват, формират и позволяват да кристализират логически мостове, алтернативни преходи в мисловните конструкции, които наричаме „съвременност“, „форми на живот“, „култура“, „памет“, „любов“, „безкрайност“, „въображение“.

Бидейки изключително различни в избора си на обект, текстовете предлагат, без претенция за представителност, едно хетерогенно и дори хетерохронно литературознание – литературознание, родено от и принадлежащо на различни времена, които съжителстват в съвременната наука. Без да се дестабилизира, а напротив, като се усилва, представата за функциите на литературата (а следователно и за нейната същност) става все по-неясна, изплъзва се от сигурността на поетическата автономия, за да се разкрива и развива отвъд, в една променлива неуловимост, каквато е съвременният живот. Многогласна и безкрайно променяща се, литературата днес изисква разнообразие от подходи. Съ-съществуването на класическите, модерните и съвременните произведения улавя и преплита техните смисли в една траеща метаморфоза, която надхвърля собствено литературното. Творбите – продукти на различни национални култури, на индивидуален талант и исторически опит – се отварят потенциално към целия методологически спектър на литературознанието, към всичко ново, което предстои. В този смисъл настоящата сбирка от текстове е фрагмент от това многогласие на времената и многоликост на литературата. В своята мозаечност текстовете представят твърде малка и незначителна част в сравнение с безкрайния литературен космос. При все това

той се проявява като интензивно пространство на сблъсък и съдействие на различни времена и места – било то творчески или изследователски.

Изкушени от различни обекти, текстовете могат да се сговарят помежду си методологически и тематично. Можем да ги подредим по въображаема ос, в едната крайност на която се полагат теоретично-философските, а в другата – литературноисторическите изследвания. Към първата отнасяме интервенциите върху апейрон (на Станимир Панайотов) и върху гения-демон (на Божана Филипова), а към втората – прочитите на религията и литературата и на фантастиката. С известна уговорка, че първата материя е мрак, можем да забележим едно движение от мрак към светлина, от сътворяване към бъдеще, в което апейроничното начало и фантастиката са свързани от въображението и затварят един съдържателен цикъл, макар да стоят на двата методологически полюса. По-близо до теоретично заявяващите се текстове, в които има най-висока степен на перформативност, стои антропологично-социологически изкушения текст на Виолета Вичева, единственият текст, който поема риска и отговорността да се хвърли в хаоса на съвременната литература. Текстът на Елена Борисова разполовява условно тази ос, бидейки едновременно тематично свързан през фантастичното със светлата страна на въображението и детското, но и историзиращ като подход. От друга страна, към скалата съвременност – класика можем да отнесем литературноисторическите текстове на Мария Пилева и Свидна Михайлова. В нашата подредба те са най-хуманистични с визията за свят, която строят, най-близки до класическите филологически анализи, съсредоточени съответно върху тематологията и преводознанието. За разлика от тях останалите историзиращи прочити споделят амбициите на своите модерни обекти. Текстът на Андриана Спасова, макар и отново посветен на възрожденската литература, интерпретира поетическите опити на Петър Протич с целия им политически потенциал. Близка до тази заявка се оказва амбицията на Росица Митрева де Зулли, която проучва детайли за влиянието и възприемането на италианския футуризм в България и поетическите политически жестове във времето на Балканската война. Едно друго лице на италианската литература от това време представя текстът на Елица Попова, посветен на Еудженио Монтале, творец на две литературни направления – на модернизма и постмодернизма, – приеман днес като „класик извън историята“. И така, и териториално, и темпорално, литературата е една нестихваща, стимулираща, очароваща безкрайност, дори видяна през тясното прозорче на няколко текста.

Божана Филипова